Socialutskottets betänkande

1983/84:32

om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. (prop. 1983/84:179)

Sammanfattning

I propositionen läggs fram förslag till en ny lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. I den nya lagen har samlats alla bestämmelser om kompetensbevis och om behörighet för hälso- och sjukvårdspersonalen som bör meddelas i lag.

Med kompetensbevis avses bevis om legitimation och bevis om specialistkompetens (för läkare och tandläkare) samt vissa behörighetsbevis. Det föreslås att legitimation skall finnas – förutom som f. n. för barnmorskor, glasögonoptiker, läkare, psykologer, sjukgymnaster, sjuksköterskor och tandläkare – för logopeder och psykoterapeuter. Samtliga sex utbildningsinriktningar i den nya hälso- och sjukvårdslinjen inom den kommunala delen av högskolan föreslås leda fram till legitimation som sjuksköterska. Ensamrätt att utöva yrke skall i huvudsaklig överensstämmelse med vad som f. n. gäller tillkomma apotekare, barnmorskor, läkare, receptarier och tandläkare.

I avvaktan på en särskild översyn får därjämte tandhygienister och tandsköterskor fortsatt en form av ensamrätt att biträda tandläkare i deras yrkesutövning. Yrkestitlarna barnmorska och tandläkare föreslås få samma rättsliga skydd som yrkestiteln läkare. Också beteckningen legitimerad i förening med yrkestitel föreslås bli rättsligt skyddad. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1984. Bestämmelserna om logopeder och psykoterapeuter skall dock tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1985.

Med anledning av propositionen har väckts fem motioner, vilka samtliga avser frågor med anknytning till lagförslaget. Motionsförslag framläggs sålunda om legitimation för Doctors of Chiropractic, om viss komplettering av förordningen (1983:751) om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning, om ensamrätt för leg. sjuksköterskor att utöva sjuksköterskeyrket, om behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter samt om legitimation för operations-, röntgen- och radioterapiassistenter med äldre utbildning.

Utskottet tillstyrker lagförslaget och avstyrker motionsförslagen.

Vid betänkandet har fogats tre reservationer (s. 17–19) och ett särskilt yttrande (s. 19).

M-ledamöterna har avgett reservationer mot utskottets beslut beträffande frågan om ensamrätt för leg. sjuksköterskor att utöva sjuksköterskeyrket och beträffande den till denna fråga anknutna frågan om lydelsen av 6 och 9 §§ i

förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. (nr 1 resp. nr 3).

Fp-ledamoten har avgett reservation mot utskottets beslut beträffande frågan om behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter (nr 2).

Vpk-ledamoten har avgett särskilt yttrande beträffande viss komplettering av förordningen 1983:751.

I propositionen läggs vidare fram förslag till följdändringar i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område samt förslag till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. Ändringen i sistnämnda lag syftar till att möjliggöra avbrott i preskription av disciplinpåföljd inom hälso- och sjukvården.

Nu nämnda lagförslag tillstyrks också av utskottet.

Propositionen

I proposition 1983/84:179 om lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. har regeringen (socialdepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till

1. lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
3. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Lagförslagen framgår av bilaga.

Med anledning av propositionen har väckts fem motioner.

Företrädare för utskottet har i ärendet uppvaktats av företrädare för Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter samt för Svenska Naprapatförbundet.

Motioner

I motion 1983/84:2854 av Sven Henricsson (vpk) och Margó Ingvardsson (vpk) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompletterande trygghetsbestämmelser i förordningen (1983:751) om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning.

I motion 1983/84:2855 av Mona Saint Cyr (m) och Ove Eriksson (m) hemställs

1. att riksdagen beslutar om en komplettering av prop. 1983/84:179 med legitimationsvillkor också för Doctors of Chiropractic,
2. att riksdagen beslutar att legitimeringen skall träda i kraft per den 1 juli 1985, eller vid den tidpunkt då beslutad försöksverksamhet givit ett tillfredsställande resultat.

I motion 1983/84:2856 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om övergångsbestämmelser om legitimation för operations-, röntgen- och radioterapiassistenter.

I motion 1983/84:2857 av Kenth Skårvik (fp) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter i lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården.

I motion 1983/84:2858 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen antar det till proposition 1983/84:179 fogade förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. med följande ändringar:

6 § Behörighet att utöva yrke som barnmorska, läkare, sjuksköterska eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att utöva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare yrkesmässigt bedriva enskild läkarverksamhet.

Särskilt förordnande enligt första stycket meddelas av socialstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av hälso- och sjukvårdsnämnd, organ som avses i 11 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) eller annan myndighet.

9 § I verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon

1. obehörigen ge sig ut för att vara barnmorska, läkare, sjuksköterska eller tandläkare eller på annat sätt ge sken av att ha sådan kompetens, eller

2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, logoped, psykolog, psykoterapeut eller sjukgymnast utan att ha legitimation för yrket.

Bakgrund

Angående förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m.

I vårt land står det i princip var och en fritt att utöva verksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Till skydd för allmänheten finns det dock omfattande begränsningar i denna frihet främst genom lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, den s. k. kvacksalverilagen.

För vissa grupper som är verksamma inom hälso- och sjukvården finns bestämmelser om legitimation eller krav på viss kompetens för att utöva yrket.

Legitimationen har två huvudfunktioner. För det första är den ett bevis om att yrkesutövaren har en av samhället godkänd utbildning och kompetens för att utöva yrket. För det andra är legitimationen ett medel för samhället att

kontrollera verksamheten och under vissa förutsättningar genom återkallelse eller begränsning av legitimationen återta den behörighet som legitimationen ger yrkesutövaren.

Bestämmelser om legitimation finns f. n. för läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, sjukgymnaster, glasögonoptiker och psykologer. Bestämmelserna har olika rättslig innebörd för olika yrkesgrupper. För läkare, tandläkare och barnmorskor är legitimationen en förutsättning för obegränsad behörighet att utöva yrket. För de övriga yrkesgrupperna innebär legitimationen ingen ensamrätt att utöva yrket, utan främst ett bevis om viss av samhället godkänd kompetens.

För flera av yrkesgrupperna krävs legitimation för innehav av tjänster inom den allmänna hälso- och sjukvården.

Läkare och tandläkare har också yrkesbeteckningarna lagligen skyddade. För övriga yrkesgrupper är endast beteckningen "legitimerad/leg." i kombination med yrkesbeteckning skyddad.

För legitimation krävs i allmänhet viss fullgjord utbildning eller avlagd examen. För att få legitimation måste den enskilde därefter i några fall fullgöra viss praktisk tjänstgöring under handledning.

För flera yrkesgrupper utgör som nämnts legitimationen ett villkor för behörighet att inneha tjänst inom den allmänna hälso- och sjukvården. För läkare och sjuksköterskor finns dessutom krav på viss vidareutbildning för rätt att inneha vissa tjänster inom sjukvårdsorganisationen. Motsvarande gäller för tandläkare inom folktandvården.

För några yrkesgrupper gäller inte bestämmelser om legitimation, men verksamheten är ändå rättsligt reglerad. För apotekare och receptarier gäller sålunda ensamrätt att färdigställa vissa läkemedel för utlämnande till allmänheten. Ingen får biträda tandläkare som tandhygienist utan att ha gått igenom fastställd utbildning. För anställning som tandtekniker, tandhygienist och tandsköterska inom folktandvården krävs av socialstyrelsen utfärdat s. k. behörighetsbevis.

För det stora flertalet yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården finns inga legitimationsbestämmelser eller annan rättslig reglering av yrket. För dessa yrkesgrupper är kraven för anställning inom den allmänna hälso- och sjukvården preciserade i kollektivavtal.

Legitimation meddelas av socialstyrelsen. Återkallande av legitimation eller annan behörighet samt meddelande av ny legitimation efter återkallelse prövas av hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd enligt de grunder som anges i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. Legitimation kan vägras om grund för återkallelse föreligger.

Regelsystemet för hälso- och sjukvårdspersonalen rymmer en riklig flora av bestämmelser, som företer avsevärda brister i systematik och enhetlighet. Några av de centrala bestämmelserna återfinns i lagar, t. ex. i lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket. Andra, som förordningen

(1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster samt kungörelsen (1972:678) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket, har beslutats av regeringen. Flertalet föreskrifter har beslutats av socialstyrelsen eller någon annan central förvaltningsmyndighet.

Mot bakgrund bl. a. av att en översyn av olika frågor rörande legitimation och annan behörighet på hälso- och sjukvårdens område hade ifrågasatts sedan ett par år tillbaka bemyndigade regeringen år 1980 dåvarande statsrådet Holm att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av gällande legitimations- och andra behörighetsbestämmelser för personal inom hälso- och sjukvården m. m. samt att besluta om sakkunniga m. fl.

1981 års behörighetskommitté (S 1980:11), som antogs som benämning på översynsutredningen, har till fullgörande av sitt uppdrag avgett dels i juli 1983 betänkandet (SOU 1983:33) Kompetens inom hälso- och sjukvården, dels i december 1983 betänkandet (Ds S 1983:17) Tillsättningen av vissa tjänster för läkare m. fl.

Förslag i det förstnämnda betänkandet och remissyttranden däröver har legat till grund för det förslag till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. som lagts fram i proposition 1983/84:179.

Förslag i det sistnämnda betänkandet är efter remissbehandling föremål för fortsatt beredning inom regeringskansliet.

Angående förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Bestämmelser om rätt att använda yrkestitel finns f. n. endast för läkare. I lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (den s. k. kvacksalverilagen) är bl. a. föreskrivet att den som mot ersättning utövar verksamhet på hälso- och sjukvårdens område och har förvärvat läkar- eller doktorstiteln har att tydligt utmärka titelns ursprung och beskaffenhet, om han använder sig av den i sin verksamhet. Den som inte uppfyller dessa villkor får inte beteckna sig som läkare eller doktor eller använda en titel eller yrkesbeteckning där sådan benämning ingår. Inte heller får han använda titel eller yrkesbeteckning som ger sken av att han är legitimerad eller på annat sätt auktoriserad av någon myndighet eller har specialistkompetens som läkare. Den som bryter mot dessa bestämmelser kan dömas till böter.

Angående förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Frågan om disciplinansvar för arbetstagare hos staten, kommun, landstingskommun m. fl. allmänna inrättningar regleras i princip av lagen (1976:600) om offentlig anställning (LOA). Hälso- och sjukvårdspersonal är

emellertid undantagen från LOA:s bestämmelser om disciplinansvar. I lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. (tillsynslagen) finns i stället bestämmelser om disciplinansvar för denna personal. Om den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter vad som åligger honom i hans yrkesutövning och felet ej är ringa får hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd enligt bestämmelser i tillsynslagen ålägga den felande disciplinpåföljd i form av erinran eller varning.

Enligt bestämmelser i tillsynslagen får disciplinpåföljd ej åläggas om hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd inte inom två år efter förseelsen överlämnat anmälan (av socialstyrelsen) eller ansökan (av patienten eller nära anhörig till denne) och det som hör till handlingen till den mot vilken disciplinpåföljd ifrågasätts. Sådan underrättelse får dock inte göras om åtgärd vidtagits för att anställa åtal. Om brottmålsprövningen ej hinner slutföras inom den nämnda tvåårsperioden, inträder således preskription vad gäller frågan om disciplinansvar.

Med anledning av en motion beslutade riksdagen (rskr 1983/84:1) i början av innevarande riksmöte på förslag av socialutskottet (SoU 1983/84:2) att som sin mening ge regeringen till känna att hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd bör ges möjlighet att bryta preskription av disciplinpåföljd i avvaktan på avgörande av åtalsfrågan. Detta skulle enligt utskottet kunna ske genom att nämnden genomgående får överlämna anmälan jämte därtill hörande handlingar till den mot vilken åtgärd ifrågasätts. Väcks åtal bör frågan om disciplinpåföljd anses förfallen, medan nämnden i annat fall kan fortsätta sin handläggning efter det åklagaren för sin del avskrivit ärendet. Utskottet förutsatte att regeringen skulle framlägga förslag om ändring i tillsynslagen i enlighet härmed.

Utskottet

Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. och motionerna

Inledning

I den föreslagna lagen om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. (BehörighetsL) har för hälso- och sjukvården, tandvården och detaljhandeln med läkemedel meddelats de bestämmelser som bör meddelas i lag beträffande kompentensbevis, behörighet att utöva yrke samt skyddet för yrkestitel och yrkesbeteckning, m. m.

BehörighetsL ersätter lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket, lagen (1963:251) om behörighet att utöva tandläkaryrket, lagen (1982:175) med bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning, kungörelsen (1937:864) om legitimation av sjukgymnas-

ter, kungörelsen (1963:456) om legitimation av glasögonoptiker och förordningen (1978:341) om legitimation av psykolog. Den ersätter också vissa delar av reglementet (1955:592) för barnmorskor och reglementet (1957:656) för sjuksköterskor samt några bestämmelser i kvacksalverilagen.

I propositionen (s. 33) förutskickas en översyn av de bestämmelser som tillhör regeringens kompetensområde och av bestämmelser som socialstyrelsen meddelat på området.

I avsnittet om kompetensbevis i BehörighetsL behandlas i särskilda paragrafer bestämmelser om legitimation, bestämmelser om specialistkompetens samt bestämmelser om legitimation, specialistkompetens och behörighet att utöva yrke för personal med utländsk utbildning.

Samtliga fem motioner som väckts med anledning av propositionen avser frågor med anknytning till BehörighetsL. Motionerna behandlas i olika avsnitt i det följande.

Legitimation

Med i huvudsak motiveringen (s. 12 och 13 i propositionen) att legitimationens huvudfunktion är att vara en garanti för en kunskapsnivå och för sådana personliga egenskaper hos yrkesutövaren att denne är förtjänt av allmänhetens och myndigheternas förtroende samt att legitimation bör förbehållas sådana grupper av yrkesutövare, som har en självständig yrkesfunktion med kvalificerade arbetsuppgifter och ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet i vården och i inte oväsentlig utsträckning vänder sig direkt till allmänheten, t. ex. i egenskap av fria yrkesutövare, föreslås (2 § BehörighetsL) att legitimation i fortsättningen skall finnas – förutom som f. n. för barnmorska, glasögonoptiker, läkare, psykolog, sjukgymnast, sjuksköterska och tandläkare – för logoped och psykoterapeut.

För legitimation som psykoterapeut skall krävas psykoterapeutexamen eller motsvarande utbildning. Med hänsyn till att utbildningen i psykoterapi förutsätter att den studerande har en grundutbildning för något yrke med människovårdande uppgifter – såsom läkare, psykolog eller socionom – skall enligt BehörighetsL en legitimerad psykoterapeut i sin yrkesverksamhet ange sin grundutbildning.

Enligt f. n. gällande bestämmelser – 1 § reglementet (1957:656) för sjuksköterskor – berättigar genomgång av sjuksköterskeutbildningen inom högskolan eller motsvarande äldre utbildning till legitimation som sjuksköterska. Detsamma gäller den som förvärvat motsvarande kunskap och färdighet.

Fr. o. m. den 1 juli 1982 gäller en ny studieorganisation för vårdutbildningar inom den kommunala högskolan. Inom en hälso- och sjukvårdslinje är utbildningen inriktad på sex olika specialområden, nämligen på (1) allmän hälso- och sjukvård (80 poäng), som ersätter sjuksköterskeutbildning jämte viss vidareutbildning, (2) psykiatrisk vård (80 poäng) som ersätter sjukskö-

terskeutbildning jämte vidareutbildning i psykiatri, (3) operationssjukvård (80 poäng) som ersätter sjuksköterskeutbildning jämte viss vidareutbildning eller operationsassistentutbildning, (4) ögonsjukvård (80 poäng) som ersätter oftalmologassistentutbildning samt (5) radioterapi (90 poäng) och (6) röntgendiagnostik (90 poäng), vilka ersätter medicinsk assistentutbildning med motsvarande intriktningar. De första studerandena på hälso- och sjukvårdslinjen avslutar sin utbildning i och med utgången av innevarande läsår 1983/84. Utbildning vid samtliga sex inriktningar på hälso- och sjukvårdslinjen skall enligt propositionen kunna ligga till grund för legitimation som sjuksköterska. Av beviset om legitimation bör enligt propositionen (s. 13 och 14) framgå inte bara att vederbörande har avlagt sjuksköterskeexamen och fått legitimation som sjuksköterska, utan även vilken av de sex inriktningarna som examen avser.

Förslag om *legitimation för Doctors of Chiropractic* framförs i motion 1983/84:2855 av Mona Saint Cyr (m) och Ove Eriksson (m). I motionen begärs sålunda i yrkande 1 att riksdagen skall besluta om en komplettering av propositionen med legitimationsvillkor för Doctors of Chiropractic, varmed avses kiropraktorer som på högskolenivå i utlandet, främst i USA, utbildats till Doctors of Chiropractic.

Som utskottet närmare redovisat i det av riksdagen nyligen behandlade betänkandet SoU 1983/84:19 (s. 6–8) fann utskottet vid behandlingen under 1976/77 års riksmöte av ett motionsyrkande om legitimation för Doctors of Chiropractic det motiverat att man undersökte hur Doctors of Chiropractic och personer med motsvarande utbildning skulle kunna inordnas i sjukvården. Den dåvarande medicinalansvarskommittén (S 1974:02), till vilken den aktuella motionen överlämnades, föreslog – för att ytterligare underlag för en vetenskaplig värdering av kiropraktorernas verksamhet skulle erhållas – i betänkande (Ds S 1979:2) Kiropraktorer m. fl. att en försöksverksamhet skulle startas med icke-legitimerade utövare av manuell behandling arbetande vid några sjukhuskliniker i nära kontakt med därtill avdelade läkare. Försöksverksamheten kunde enligt medicinalansvarskommittén ses som ett led i en undersökning av om det för den etablerade sjukvården finns ett tillkommande värde i de behandlingsmetoder som används av kiropraktorer och liknande yrkesutövare. Socialstyrelsen fick sedan i uppdrag av regeringen att genomföra en försöksverksamhet med kiropraktorer vid sjukhus. Försöksverksamheten inleds under innevarande månad med en pilotstudie om tre månader vid Huddinge sjukhus. Därefter skall en huvudstudie inledas vid Karolinska sjukhuset samt vid sjukhusen i Halmstad, Helsingborg och Karlstad. Vid dessa fyra sjukhus kommer verksamheten att pågå sex månader.

I yrkande 2 i motion 1983/84:2855 (m) hemställs att begärda bestämmelser om legitimation för Doctors of Chiropractic skall träda i kraft den 1 juli 1985 eller vid den tidpunkt, då ovannämnda försöksverksamhet gett ett tillfredsställande resultat.

Utskottet påpekade redan vid motionsbehandlingen under 1976/77 års riksmöte att det var motiverat att man närmare övervägde vilka möjligheter som finns att inom den offentliga sjukvården ta till vara den kunskap och skicklighet som seriöst arbetande kiropraktorer otvivelaktigt har då det gäller viss manipulationsbehandling. Den pågående försöksverksamheten förutsätts ge underlag för sådana överväganden. Utskottet förutsätter att frågan om legitimation för Doctors of Chiropractic prövas om försöksverksamheten ger tillfredsställande resultat. I avvaktan härpå är utskottet inte berett att nu föreslå att legitimation införs för här aktuella kiropraktorer. Utskottet avstyrker således motion 1983/84:2855 (m).

Utskottet ansluter sig till propositionsförslagen i vad avser legitimation.

Om kompetensbevis i övrigt

Enligt 4 § BehörighetsL skall legitimerad läkare eller tandläkare som genomgått viss vidareutbildning – i likhet med vad som f. n. gäller – kunna få specialistkompetens. En läkare eller tandläkare får enligt paragrafen för allmänheten ange att han är specialist inom sitt yrke endast om han har specialistkompetens.

I 5 § BehörighetsL bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om villkoren för att den som utomlands genomgått utbildning skall få legitimation, specialistkompetens eller behörighet att utöva yrke. Denna paragraf ersätter ett likartat bemyndigande som lämnats i lagen (1982:175) med bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning. Med stöd av det i denna lag lämnade bemyndigandet har regeringen utfärdat förordningen (1983:751) om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning. I propositionen (s. 38) föreslås att förordningen bibehålls i sin nuvarande form.

Enligt bestämmelser i 2 § i nämnda förordning skall den som har genomgått utbildning utomlands på ansökan få legitimation eller annat bevis om behörighet för ett yrke inom hälso- och sjukvården för vilket det finns bestämmelser om sådan behörighet här i riket, om han eller hon

1. har genomgått den kompletterande utbildning och fullgjort den praktiska tjänstgöring som behövs för att hans eller hennes kunskaper och färdigheter skall svara mot de svenska kraven,

2. har för yrket nödvändiga kunskaper i svenska författningar,

3. har för yrket behövliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

Ansökan skall enligt 3 § i förordningen göras hos socialstyrelsen, som i varje enskilt fall prövar om sökanden uppfyller de ovan angivna kraven. Bifaller socialstyrelsen ansökan, skall styrelsen utfärda bevis om legitimation eller behörighet.

Socialstyrelsen får enligt 7 § meddela närmare föreskrifter om kraven på

utbildning, praktisk tjänstgöring, kunskaper i svenska författningar och språkkunskaper enligt förordningen.

Enligt 8 § i förordningen får socialstyrelsens beslut i ett visst fall överklagas hos kammarrätten genom besvär. Beslut som socialstyrelsen eller kammarrätten meddelat med stöd av förordningen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

I förordningen finns särskilda bestämmelser för personal med nordisk utbildning eller behörighet.

I motion 1983/84:2854 av Sven Henricsson (vpk) och Margó Ingvardsson (vpk) tas upp fråga om *viss komplettering av förordningen 1983:751*. Bakgrund till motionen är behandlingen i samband med den praktiska tjänstgöringen för legitimation som tandläkare av en person med utländsk, dock ej nordisk, utbildning. Från socialstyrelsen har under hand inhämtats att kraven på praktisk tjänstgöring i ett fall som detta är följande.

Efter godkända prov i kariologi och protektik ges förordnande som vikarierande tandläkare inom folktandvården för ca tre månader i sänder. Sammanlagt krävs tjänstgöring under ca två år.

I cirkulär (MF 1975:18) om förordnande på vissa tjänster inom folktandvården har socialstyrelsen bl. a. föreskrivit följande.

Första gången en utländsk tandläkare förordnas såsom vikarierande distriktstandläkare utfärdas förordnandet som regel tills vidare för en tid av högst tre månader. Styrelsen förutsätter, att tandvårdschefen med särskild uppmärksamhet följer den utländske tandläkarens verksamhet. Även om förordnandet gäller mer än tre månader, skall rapport över vederbörande tandläkares tjänstgöring alltid vara socialstyrelsen tillhanda senast tre månader efter förordnandets början. Om tandläkaren inte visar sig lämplig att uppehålla distriktstandläkartjänst, skall huvudmannen hos styrelsen omedelbart begära förordnandets upphörande.

Vid framställning om förnyat förordnande skall fogas vitsord över den föregående tjänstgöringen.

Enligt motionen fick en person som haft 18 månaders förordnande inom folktandvården därefter inte fortsatt förordnande. Han förklarades uppvisa brister i kunskaper, och rekommendation gavs om att han skulle beredas tillträde till tandläkarhögskola. Med hänsyn härtill bör det enligt motionärerna prövas om inte i förordningen 1983:751 bör införas bestämmelse innebärande dels garanti för att den utländske yrkesutövaren får information i samband med inspektion om de brister man anser att vederbörande har under praktiktjänstgöringens gång, dels att obligatorisk förhandlingsskyldighet skall gälla innan anmälan om inkompetens och krav på tilläggsutbildning överlämnas från huvudman till socialstyrelsen. Motionärerna begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad de sålunda anfört.

Utskottet anser det för sin del naturligt att en utländsk yrkesutövare under praktiktjänstgöringens gång fortlöpande får del av omdömen om tjänstgöringen. Frågan om vederbörandes kompetens måste emellertid prövas i

vanlig ordning. En utländsk yrkesutövare kan vidare överklaga ett beslut av socialstyrelsen enligt förordningen 1983:751 till kammarrätten. Med hänsyn till det anförda är någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 1983/84:2854 (vpk) inte påkallad. Utskottet avstyrker således motionen.

Mot förslagen i propositionen om kompetensbevis i övrigt har utskottet inte något att erinra.

Behörighet att utöva yrke på grundval av legitimation m. m.

Ett mycket stort antal personer är verksamma som yrkesutövare inom hälso- och sjukvården. Också antalet olika yrken är betydande. För flertalet av dessa yrkesområden finns inte någon rättslig reglering som inskränker möjligheterna för lekmän eller andra personer utan erforderlig utbildning att vara yrkesverksamma.

För läkare, tandläkare och barnmorskor är emellertid legitimationen en förutsättning för obegränsad behörighet att utöva yrket.

Behörig att utöva läkaryrket är sålunda enligt 1 § lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket (a) den som är legitimerad, (b) den som är förordnad att uppehålla läkartjänst eller tjänst som klinisk amanuens samt (c) i den utsträckning, som för varje fall särskilt anges, den som innehar begränsad behörighet att utöva läkaryrket.

Behörighet att utöva tandläkaryrket är enligt 1 § lagen (1963:251) om behörighet att utöva tandläkaryrket (a) den som är legitimerad, (b) den som är förordnad att uppehålla tandläkartjänst samt (c) i den utsträckning, som för varje fall särskilt anges, den som innehar begränsad behörighet att utöva tandläkaryrket.

Enligt 1 § reglementet (1955:592) för barnmorskor tillkommer behörighet att utöva barnmorskeyrket endast den, som vunnit legitimation som barnmorska.

Ensamrätten för legitimerade m. fl. att utöva här nämnda yrken garanteras med straffbestämmelser.

Någon inskränkning i lekmäns rätt att utöva yrke som sjuksköterska föreligger inte.

För den landstingskommunala hälso- och sjukvården gäller enligt 6 § förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster att behörig till tjänst som barnmorska, sjukgymnast eller sjuksköterska är den som har bevis om legitimation. Detsamma gäller i fråga om vikarie på sådan tjänst om socialstyrelsen inte medgett undantag. Socialstyrelsen får enligt paragrafen föreskriva krav på vidareutbildning för behörighet till sjuksköterskejänster. Föreskrifter med krav på vidareutbildning för behörighet till vissa sjuksköterskejänster finns i socialstyrelsens kungörelse (MF 1975:121) med behörighetsbestämmelser rörande vissa sjuksköterskejänster.

I propositionen bibehålls behörighetskrav för att få utöva yrket för barnmorskor, läkare och tandläkare. Sålunda föreskrivs i 6 § första stycket BehörighetsL att behörig att utöva yrke som barnmorska, läkare eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att utöva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare yrkesmässigt bedriva enskild läkarverksamhet. Denna ensamrätt för leg. läkare gäller även enligt lagen om behörighet att utöva läkaryrket.

Begränsningen av behörighetskraven till nämnda yrken motiveras i propositionen (s. 22) bl. a. med att behörighetskraven bör kunna begränsas till områden där en inte obetydlig enskild verksamhet förekommer eller kan komma att utvecklas och där dessutom riskerna för patienterna är betydande.

I 9 § p. 1 BehörighetsL skyddas yrkestitlarna barnmorska, läkare och tandläkare. Skyddet förstärks genom ansvarsbestämmelser i 10 §.

I motion 1983/84:2858 av Nils Carlshamre m. fl. (m) begärs att i 6 § första stycket BehörighetsL skall skrivas in *behörighetskrav för sjuksköterskeyrket* och i konsekvens härmed att även yrkestiteln sjuksköterska skall omfattas av skyddet enligt 9 § p. 1 BehörighetsL. Motionärerna anför bl. a. att det är uppenbart att sjuksköterskor skall omfattas av behörighetskrav, då det är en yrkesgrupp som väl uppfyller i propositionen angivna kriterier härför. Sjuksköterskorna har, framhålls det, ansvar för verksamhet där betydande risker för patienter kan uppstå.

I propositionen (s. 22) anförs – mot bakgrund av de ovan återgivna förutsättningarna i propositionen för behörighetskrav – att behörighetskrav för att utöva yrke endast behövs för ett fåtal grupper av yrkesutövare. Inom den egentliga hälso- och sjukvården bör kraven omfatta verksamhet som barnmorska och läkare. I och för sig kan enligt propositionen även sjuksköterskornas uppgifter motivera en sådan reglering. Med hänsyn bl. a. till att sjuksköterskorna numera huvudsakligen är verksamma inom den landstingskommunala vården bör dock, sägs det, en reglering kunna avvaras.

Som ovan nämnts gäller enligt 6 § förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster att behörig till tjänst som sjuksköterska är den som har bevis om legitimation för sådant yrke. Utskottet har inhämtat att nämnda bestämmelse i förordningen avses kvarstå även efter den nya lagens ikraftträdande. Som framhålls i propositionen är sjuksköterskorna huvudsakligen verksamma inom den landstingskommunala vården. På grund härav blir den praktiska betydelsen av att legitimation som sjuksköterska inte i lagen uppställs som en förutsättning för att utöva yrket inte stor. Utskottet, som vill understryka vikten av att personal som utför uppgifter som är av omedelbar betydelse för patienternas hälsa och säkerhet måste visas ha tillräcklig kompetens härför, anser därför inte att motion 1983/84:2858 (m) påkallar någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet tillstyrker således propositionens förslag och avstyrker motionen.

Behörighet att utöva vissa yrken för vilka legitimation inte meddelas

Enligt 7 § första stycket BehörighetsL är den behörig att utöva yrke som apotekare eller receptarie, som avlagt apotekarexamen resp. receptarieexamen eller som visar att han på annat sätt förvärvat motsvarande kompetens.

Behörig att biträda en tandläkare i dennes yrkesutövning är enligt 8 § första stycket den som har föreskriven kompetens som tandhygienist eller tandsköterska. Enligt andra stycket i paragrafen meddelar regeringen föreskrifter om den kompetens som skall krävas för sådant biträde och vilken omfattning behörigheten har. Regeringen får överlåta åt socialstyrelsen att meddela sådana föreskrifter. I propositionen förutskickas en översyn av regleringen för tandvårdspersonalen.

I motion 1983/84:2857 av Kenth Skårvik (fp) framförs förslag om *behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter.*

Inom högskoleutbildningen har fr. o. m. den 1 juli 1983 införts en rehabiliteringslinje med två inriktningar, nämligen mot arbetsterapi (100 poäng) och mot sjukgymnastik (100 poäng). Rehabiliteringslinjen ersätter två tidigare linjer, nämligen arbetsterapeutlinjen (120 poäng) och sjukgymnastlinjen (100 poäng). I den nya utbildningsordningen för arbetsterapeuter och sjukgymnaster är viss basutbildning likartad.

Som redovisats i det föregående kan f. n. och i fortsättningen legitimation erhållas som sjukgymnast.

Behörighetskommittén ansåg (SOU 1983:33 s. 203 och 204) att, i motsats till vad som gäller för gruppen sjukgymnaster, patientsäkerheten inte kräver att staten meddelar regler i form av föreskrifter om kompetenskrav för tjänst som arbetsterapeut. Föreskrifter om behörighet till tjänst som arbetsterapeut borde därför inte införas, men socialstyrelsen borde dock utfärda allmänna råd om den kompetens som krävs för anställning som arbetsterapeut.

I motion 1983/84:2857 (fp) begärs att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter behövs. Motionären pekar bl. a. på att arbetsterapeut vanligen är remissinstans i vården och har eget behandlingsansvar samt att landstingen fortfarande anställer icke-utbildade personer på arbetsterapeuttjänster.

Inom regeringskansliet genomförs f. n. en översyn av förordningen om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster. Enligt vad utskottet inhämtat kommer frågan om behov av behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter att behandlas under översynen. Utskottet förutsätter att de synpunkter som anförs i motionen övervägs i det sammanhanget. Med hänsyn härtill synes något initiativ av riksdagen med anledning av motion 1983/84:2857 (fp) inte vara erforderligt. Motionen avstyrks därför.

Här aktuella bestämmelser i BehörighetsL föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Vissa övergångsbestämmelser

Enligt p. 1 första stycket i övergångsbestämmelserna till BehörighetsL skall lagen träda i kraft den 1 juli 1984. Bestämmelserna om logopeder och psykoterapeuter skall dock tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1985.

Enligt p. 2 skall den som enligt äldre bestämmelser har fått kompetensbevis för ett yrke som avses i BehörighetsL anses ha fått beviset enligt de nya bestämmelserna. Den som uppfyller kraven för kompetensbevis enligt äldre bestämmelser men inte fått sådant bevis skall på ansökan få motsvarande bevis enligt BehörighetsL.

I motion 1983/84:2856 av Ing-Marie Hansson m. fl. (s) tas upp fråga om *övergångsbestämmelser om legitimation för operations-, röntgen- och radioterapiassistenter med äldre utbildning*. I motionen framhålls bl. a. att de arbetstagare som här avses har en självständig ställning med kvalificerade arbetsuppgifter och ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet i vården på samma sätt som gäller för utövare av de yrken, för vilka enligt propositionen legitimation skall kunna erhållas. Motionärerna begär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna att operations-, röntgen- och radioterapiassistenter utbildade enligt äldre studieordning genom övergångsbestämmelser jämställs fullt ut med de sjuksköterskor som utbildats i motsvarande inriktningar enligt den nya studieordningen, innebärande att samtliga bör erhålla legitimation.

Den nya hälso- och sjukvårdslinjen inom den kommunala högskolan har som tidigare nämnts sex olika inriktningar, däribland operationssjukvård (80 poäng), radioterapi (90 poäng) och röntgendiagnostik (90 poäng). Samtliga inriktningar är avsedda att leda fram till legitimation som sjuksköterska. Utbildningen är postgymnasial, och för tillträde krävs genomgången 2-årig gymnasieutbildning på vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård samt åldringsvård, gren för hälso- och sjukvård eller gren för psykiatrisk vård (eller motsvarande förkunskaper). Den nya hälso- och sjukvårdslinjens inriktning mot allmän hälso- och sjukvård (80 poäng) motsvarar i huvudsak tidigare sjuksköterskeutbildning – där för tillträde endast krävdes grundskolekompetens – jämte vidareutbildning för behörighet till vissa sjuksköterskетjänster.

Utbildningar för operations-, oftalmolog-, radioterapi- och röntgenassistenter tillkom på 1960-talet mot bakgrund av den brist på sjuksköterskor som då rådde inom dessa områden. Operationsassistent- och oftalmologassistentlinjerna tog 2 år (80 poäng) och den medicinska assistentlinjen (grenar för radioterapi resp. röntgendiagnostik) tog 2 1/2 år (100 poäng). Utbildningen byggde liksom den äldre grundutbildningen för sjuksköterskor på grundskolekompetens. Genomgångna utbildningar kan således snarast jämföras med den äldre grundutbildningen till sjuksköterska,ehuru med starkare specialinriktning. Den nya sjuksköterskeutbildningen – samtliga grenar – har som ovan nämnts större omfattning och motsvarar närmast den äldre sjuksköters-

keutbildningen jämte vidareutbildning.

Enligt 2 § BehörighetsL får legitimation för ett i paragrafen angivet yrke meddelas – förutom den som har genomgått den utbildning och i förekommande fall den praktiska tjänstgöring som anges för yrket – den som visar att han på annat sätt förvärvat motsvarande kompetens. Möjlighet finns sålunda för en operations-, röntgen- eller radioterapiassistent med äldre utbildning som visar sig ha kunskaper m. m. motsvarande dem som den nya utbildningen ger att erhålla legitimation som sjuksköterska.

Som framgått av den tidigare framställningen är dock de äldre utbildningar som tas upp i motionen inte i alla avseenden jämförbara med den nya sjuksköterskeutbildningen med motsvarande inriktning. Utskottet är därför inte berett att generellt uttala sig för att alla här aktuella utbildningar direkt skall berättiga till legitimation som sjuksköterska.

Det framstår emellertid som rimligt att de assistenter som inte kan visa att de ändå har tillräcklig kompetens för att erhålla legitimation som sjuksköterska ges tillfälle att i erforderlig mån komplettera sin utbildning. Detta kan t. ex. ske genom att de fullgör vissa moment av den nya sjuksköterskeutbildningen. Utskottet förutsätter att regeringen uppmärksammar socialstyrelsen och universitets- och högskoleämbetet på denna fråga.

Utskottet förutsätter vidare att regeringen inom ramen för översynen av förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster överväger bestämmelser som säkerställer att ifrågavarande assistenter även fortsättningsvis kan uppehålla de tjänster de innehar vid den nya lagens ikraftträdande. Motion 1983/84:2856 (s) synes därför inte böra föranleda något initiativ av riksdagen. Motionen avstyrks därför.

Här återgivna övergångsbestämmelser i BehörighetsL föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Lagförslaget i övrigt

Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. i övrigt har inte föranlett någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker att riksdagen antar lagförslaget.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Med hänsyn till att i BehörighetsL intagits bestämmelser om ansvar för den som obehörigen använder yrkestitel som läkare eller betecknar sig som legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården eller tandvården föreslås vissa följdändringar i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Utskottet föreslår att riksdagen antar lagförslaget.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

I 13 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. föreslås ett tillägg, varigenom hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd ges möjlighet att avbryta preskription i disciplinärenden hos nämnden i avvaktan på åklagarens prövning av frågan om eventuellt åtal. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1984.

Utskottet föreslår att riksdagen antar lagförslaget.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m.

1. beträffande *legitimation för Doctors of Chiropractic*
   att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1983/84:2855 godkänner vad utskottet anfört,
2. beträffande *viss komplettering av förordningen 1983:751*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2854,
3. beträffande *behörighetskrav för sjuksköterskeyrket*
   att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1983/84:2858 godkänner vad utskottet anfört,
4. beträffande *behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2857,
5. beträffande *legitimation för vissa assistenter med äldre utbildning*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:2856,
6. att riksdagen antar det i propositionen framlagda och i bilagan till betänkandet redovisade förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m.,

Övriga lagförslag

7. att riksdagen antar de i propositionen framlagda och i bilagan till betänkandet redovisade förslagen till
   a) lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
   b) lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Stockholm den 15 maj 1984

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Inga Lantz (vpk), Aina Westin (s), Bo Arvidson (m) och Gullan Lindblad (m).

Reservationer

Behörighetskrav för sjuksköterskeyrket (mom. 3 i hemställan)

1. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Bo Arvidson och Gullan Lindblad (samtliga m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 12 som börjar med "I propositionen" och slutar med "avstyrker motionen" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till det ansvar sjuksköterskor har för verksamhet, där betydande risker kan uppstå för patienter, och för att en enhetlig kompetensnivå skall garanteras i hela landet bör legitimation vara en förutsättning för obegränsad behörighet att utöva yrke som sjuksköterska.

Det i propositionen anförda skälet att en reglering kan avvaras med hänsyn bl. a. till att sjuksköterskorna numera huvudsakligen är verksamma inom den landstingskommunala vården avvisas.

Likaså avvisas den motivering som redovisas i behörighetskommitténs betänkande att "statliga föreskrifter om personalens kompetens till förmån för patientsäkerheten bör vägas mot de krav, som den kommunala självstyrelsen ställer och risken för administrativa låsningar". Patientens rätt till en trygg och säker vård – oberoende av vårdgivare – måste vara självklar.

Med hänsyn till det anförda tillstyrker utskottet motion 1983/84:2858 (m).

Bestämmelserna i 6 § första stycket BehörighetsL bör således kompletteras med "sjuksköterska". I konsekvens härmed skall yrkestiteln "sjuksköterska" inskrivas i 9 § p. 1 BehörighetsL och "sjuksköterska" utgå ur 9 § p. 2.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa:

3. beträffande *behörighetskrav för sjuksköterskeyrket*
att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1983/84:2858 godkänner vad utskottet anfört,

Behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter (mom. 4 i hemställan)

2. av Ingemar Eliasson (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 13 som börjar med "Inom regeringskansliet" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är allmänna råd om den kompetens som krävs för anställning som arbetsterapeut inte tillräckliga.

Felaktiga bedömningar och felaktig behandling hos en arbetsterapeut inom hälso- och sjukvården kan få mycket allvarliga följder för patienterna. Patientsäkerheten kräver därför att föreskrifter om kompetenskrav för tjänst som arbetsterapeut blir bindande.

I 6 § i den med stöd av ett bemyndigande i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) utfärdade förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom den landstingskommunala hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster finns, som nämnts ovan (s. 11), behörighetskrav för bl. a. tjänst som sjukgymnast. Betydande likheter föreligger mellan sjukgymnaster och arbetsterapeuter i fråga om utbildning och arbetsuppgifter. I nämnda förordning, som f. n. är föremål för översyn inom regeringskansliet, bör enligt utskottets mening intas bestämmelser om krav för behörighet även till tjänst som arbetsterapeut.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1983/84:2857 (fp) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa:

4. beträffande *behörighetsföreskrifter för arbetsterapeuter*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2857 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. (mom. 6 i hemställan)

3. av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Bo Arvidson och Gullan Lindblad (samtliga m) som – under förutsättning av bifall till reservation nr 1 – anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 15 som börjar med "Förslaget till" och slutar med "antar lagförslaget" bort ha följande lydelse:

Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. i övrigt har inte föranlett någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker att riksdagen antar lagförslaget med de ändringar i 6 och 9 §§ som förordats i reservation nr 1.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa:

6. att riksdagen antar det i propositionen framlagda och i bilagan till betänkandet redovisade förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. med den ändringen att 6 och 9 §§ erhåller följande såsom reservanternas förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
6 § Behörig att utöva yrke som barnmorska, läkare eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att ut-	**6 §** Behörighet att utöva yrke som barnmorska, läkare, *sjuksköterska* eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
öva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare yrkesmässigt bedriva enskild läkarverksamhet.	förordnats att utöva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare yrkesmässigt bedriva enskild läkarverksamhet.

Särskilt förordnande enligt första stycket meddelas av socialstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av hälso- och sjukvårdsnämnd, organ som avses i 11 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) eller annan myndighet.

9 § I verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon	**9 §** I verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon
1. obehörigen ge sig ut för att vara barnmorska, läkare eller tandläkare eller på annat sätt ge sken av att ha sådan kompetens, eller	1. obehörigen ge sig ut för att vara barnmorska, läkare, *sjuksköterska* eller tandläkare eller på annat sätt ge sken av att ha sådan kompetens, eller
2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, logoped, psykolog, psykoterapeut, *sjukgymnast eller sjuksköterska* utan att ha legitimation för yrket.	2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, logoped, psykolog, psykoterapeut *eller sjukgymnast* utan att ha legitimation för yrket.

Särskilt yttrande

Viss komplettering av förordningen 1983:751 (s. 10 och 11 i utskottets betänkande)

av Inga Lantz (vpk) som anför:

Enligt nu gällande och föreslagen ordning skall *särskild uppmärksamhet* ägnas den provtjänstgörande och dessutom *rapportering* ske *till socialstyrelsen i det fall exempelvis utländskt utbildad tandläkare inte "visar sig lämplig"*. I motion 1983/84:2854 (vpk) har föreslagits att denna *inspektion* skall ske under fortlöpande information till den berörde och att i samband med ifrågavarande *rapportering* förhandling borde ske med denne innan rapporten lämnas till socialstyrelsen. Utskottet finner helt riktigt i sin skrivning det "naturligt" att sådan information sker beträffande *omdömet om praktiktjänstgöringen*. Jag delar alltså uppfattningen att ett hemlighållande av sådant omdöme för den berörde är onaturligt, men vad gäller frågan om *huvudmans rapportering* till socialstyrelsen om att den praktiktjänstgörande är *olämplig* och att dennes *förordnande bör upphöra* borde ett klarare ställningstagande ha skett från utskottets sida, bl. a. med understrykande av vad som sägs i 15 § lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) att skriftligt meddelande skall lämnas den anställde om att förordnande ej kommer att förlängas.

Bilaga

I proposition 1983/84:179 framlagda lagförslag, vilka tillstyrkts av socialutskottet

1. Förslag till
Lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I denna lag ges bestämmelser för hälso- och sjukvården, tandvården och detaljhandeln med läkemedel vad gäller

- kompetentsbevis,
- behörighet att utöva yrke,
- skyddet för yrkestitel och yrkesbeteckning.

Kompetensbevis

Legitimation

2 § Den som har genomgått den utbildning och i förekommande fall fullgjort den praktiska tjänstgöring som anges för ett visst yrke i nedanstående tabell skall efter ansökan få legitimation för yrket. Legitimation får också meddelas den som visar att han på annat sätt förvärvat motsvarande kompetens. Legitimation får dock inte meddelas om sådana omständigheter föreligger att legitimationen skulle ha återkallats om sökanden varit legitimerad.

Yrke	Utbildning	Praktisk tjänstgöring
1 Barnmorska	Barnmorskeexamen	
2 Glasögonoptiker	Godkänd utbildning för glasögonoptiker	
3 Logoped	Logopedexamen	
4 Läkare	Läkarexamen	Av regeringen föreskriven praktisk tjänstgöring (allmäntjänstgöring)
5 Psykolog	Psykologexamen	Av regeringen föreskriven praktisk tjänstgöring
6 Psykoterapeut	Psykoterapeutexamen	
7 Sjukgymnast	Sjukgymnastexamen	
8 Sjuksköterska	Sjuksköterskeexamen	
9 Tandläkare	Tandläkarexamen	Av regeringen föreskriven praktisk tjänstgöring (allmäntjänstgöring)

En legitimerad psykoterapeut skall i sin yrkesverksamhet ange sin grundutbildning.

3 § Frågor om meddelande av legitimation prövas av socialstyrelsen.

I lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. finns bestämmelser om återkallelse av legitimation och om meddelande av ny legitimation efter återkallelse.

Specialistkompetens

4 § En legitimerad läkare eller tandläkare som har genomgått den vidareutbildning som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen föreskriver skall på ansökan få specialistkompetens.

Frågor om meddelande av specialistkompetens prövas av socialstyrelsen.

En läkare eller tandläkare får för allmänheten ange att han är specialist inom sitt yrke endast om han har specialistkompetens.

Personal med utländsk utbildning

5 § Regeringen meddelar föreskrifter om villkoren för att den som utomlands genomgått utbildning skall få legitimation, specialistkompetens eller behörighet att utöva yrke.

Behörighet att utöva yrke

6 § Behörig att utöva yrke som barnmorska, läkare eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att utöva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare yrkesmässigt bedriva enskild läkarverksamhet.

Särskilt förordnande enligt första stycket meddelas av socialstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av hälso- och sjukvårdsnämnd, organ som avses i 11 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) eller annan myndighet.

7 § Behörig att utöva yrke som apotekare eller receptarie är den som avlagt apotekarexamen respektive receptarieexamen eller som visar att han på annat sätt förvärvat motsvarande kompetens.

Socialstyrelsen prövar frågor om behörighet för den som inte har apotekar- eller receptarieexamen.

8 § Behörig att biträda en tandläkare i dennes yrkesutövning är den som har föreskriven kompetens som tandhygienist eller tandsköterska.

Regeringen meddelar föreskrifter om den kompetens som skall krävas för sådant biträde och vilken omfattning behörigheten har. Regeringen får överlåta åt socialstyrelsen att meddela sådana föreskrifter.

Skyddet för yrkestitel och yrkesbeteckning

9 § I verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon

1. obehörigen ge sig ut för att vara barnmorska, läkare eller tandläkare eller på annat sätt ge sken av att ha sådan kompetens, eller

2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, logoped, psykolog, psykoterapeut, sjukgymnast eller sjuksköterska utan att ha legitimation för yrket.

Ansvarsbestämmelser

10 § Utövar läkare, vars legitimation har återkallats eller vars behörighet eljest har upphört, eller läkare, som har begränsad behörighet, obehörigen och mot ersättning läkaryrket, döms han till böter eller fängelse i högst sex månader. Till samma straff döms den som obehörigen och mot ersättning utövar tandläkaryrket.

I lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område finns bestämmelser om straff för brott mot den lagen.

Den som bryter mot bestämmelserna i 9 § döms till böter.

Överklagande av beslut m.m.

11 § Socialstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Beslut som socialstyrelsen eller kammarrätten meddelar enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

Ytterligare föreskrifter

12 § Regeringen bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter i de frågor som avses i denna lag. Regeringen får överlåta åt socialstyrelsen att meddela sådana föreskrifter.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984. Bestämmelserna om logopeder och psykoterapeuter skall dock tillämpas från och med den 1 januari 1985.

Genom lagen upphävs

lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket,

lagen (1963:251) om behörighet att utöva tandläkaryrket och

lagen (1982:175) med bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om legitimation eller annan behörighet för hälso- och sjukvårdspersonal med utländsk utbildning.

2. Den som enligt äldre bestämmelser har fått kompetensbevis för ett yrke som avses i denna lag skall anses ha fått beviset enligt de nya bestämmelserna. Den som uppfyller kraven för kompetensbevis enligt äldre bestämmelser men inte fått sådant bevis skall på ansökan få motsvarande kompetensbevis enligt denna lag.

3. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

dels att i 8 § hänvisningen "4–6 §§" skall bytas ut mot "4 och 5 §§",

dels att 6 och 7 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 §	
Har den som utövar i 1 § första stycket avsedd verksamhet förvärvat läkar- eller doktorstitel och begagnar han den i sin verksamhet, åligger det honom därvid att tydligt utmärka titelns ursprung och beskaffenhet.	*I lagen (1984:00) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. finns bestämmelser om ansvar för den som obehörigen använder yrkestitel eller betecknar sig legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården eller tandvården.*
I övrigt må ej den som utövar i 1 § första stycket avsedd verksamhet i samband därmed beteckna sig läkare eller doktor eller begagna titel eller yrkesbeteckning, vari sådan benämning ingår eller som giver sken av att han är legitimerad eller eljest auktoriserad av myndighet eller har specialistkompetens såsom läkare.	
7 §	
Den som bryter mot någon av bestämmelserna i 2 eller 3 § eller under utövning av verksamhet, som i 1 § första stycket sägs, uppsåtligen eller av oaktsamhet åsamkar den undersökte eller behandlade skada, som ej är ringa, eller framkallar fara för sådan skada, vare sig skadan eller faran orsakats av olämplig behandling eller genom avbrott i eller dröjsmål med läkarvård, dömes, såframt gärningen ej är belagd med straff *såsom obehörig utövning av läkaryrket*, för hälsofarligt kvacksalveri till dagsböter eller fängelse.	Den som bryter mot någon av bestämmelserna i 2 eller 3 § eller under utövning av verksamhet, som i 1 § första stycket sägs, uppsåtligen eller av oaktsamhet åsamkar den undersökte eller behandlade skada, som ej är ringa, eller framkallar fara för sådan skada, vare sig skadan eller faran orsakats av olämplig behandling eller genom avbrott i eller dröjsmål med läkarvård, dömes, såframt gärningen ej är belagd med straff *enligt 10 § lagen (1984:00) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.*, för hälsofarligt kvacksalveri till dagsböter eller fängelse.

Den omständigheten att gärningsmannen på grund av brist i utbildning och erfarenhet ej kunnat inse sjukdomens natur eller förutse skadan eller faran befriar honom ej från ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

3. Förslag till
Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §	
Har åtgärd vidtagits för att åtala den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen, får diciplinärt förfarande enligt denna lag ej inledas eller fortsättas i fråga om den förseelse som avses med åtgärden.	Har åtgärd vidtagits för att åtala den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen, får diciplinärt förfarande enligt denna lag ej inledas eller fortsättas i fråga om den förseelse som avses med åtgärden. *Underrättelse enligt 29 § får dock ske.*

Anmälan till åtal skall ske, om den mot vilken disciplinpåföljd ifrågasätts är skäligen misstänkt för att i yrkesutövningen ha begått brott, för vilket fängelse är föreskrivet.

Anmälan till åtal skall göras av socialstyrelsen om annat inte följer av 38 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Propositionen 2
Motioner 2
Bakgrund 3
Angående förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. 3
Angående förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område 5
Angående förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. 5
Utskottet 6
Förslaget till lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. och motionerna 6
Inledning 6
Legitimation 7
Om kompetensbevis i övrigt 9
Behörighet att utöva yrke på grundval av legitimation m. m. 11
Behörighet att utöva vissa yrken för vilka legitimation inte meddelas 13
Vissa övergångsbestämmelser 14
Lagförslaget i övrigt 15
Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område 15
Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. 16
Utskottets hemställan 16
Reservationer 17
Särskilt yttrande 19
Bilaga (lagförslag)
1 Förslag till Lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m. m. 20
2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område 24
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. 25